

דַּרְשֵׁנִי קַרְבַּתְךָ

על פי שיעורו של הרב איתן כהן שליט"א • השיעור נמסר בבית הכנסת פרי מגדים, צפת ת"ו • במוצ"ש פרשת משפטים, תשפ"ד

שאלת הרמב"ן: מדוע מתן תורה מחולק?

הרמב"ן בתחילת פרשת תרומה שואל: מה זה המתן תורה המחולק הזה! בסוף פרשת יתרו היה מתן תורה. סוף משפטים, עוד חלק ממתן תורה. באמצע נתת 53 מצוות. מה זה הדבר הזה? שואל הרמב"ן: למה לא קודם תסיים את מתן תורה? קח את החלק האחרון ב'שביעי', תעביר אותו לפרשת יתרו, תסיים שם את כל מתן תורה, ולאחר מכן תעבור למשפטים. תסיים משפטים, תמשיך הלאה. למה התורה כתבה פרשה של מתן תורה, באמצע עוד מצוות, ואחר כך סוף מתן תורה?

אומר הרמב"ן: עם ישראל כשקיבלו מתן תורה נהיו יהודים. וכמו גר שמתגייר וצריכים ללמד אותו את אבות ההלכות - עיקרי ההלכות, אי אפשר ללמד את הגר את כל המצוות כולם, כי עד שהוא יגמור יקח לו עד הגלגול הבא, ולאחר מכן הוא מתגייר ונכנס לעם ישראל. ולכן כשעם ישראל קיבלו את התורה, הם נכנסו להיות עם ה'. נו, עכשיו אני רוצה ללמד אותך 'אבות המצוות'. אבות המצוות זה פרשת משפטים. זה לא מצוות רגילות, זה אבות המצוות! והגמרא אומרת: מדאיכא אבות מכלל דאיכא תולדות. אם אתה אומר שיש אבות זה סימן שיש מלא מה ללמוד משם. ולאחר מכן התורה מסיימת את מתן תורה. לאחר שלמדת את האבות, כל האבות, זהו, סיימה התורה את כל העניינים.

"כי תקנה עבד עברי" - אב לכל המצוות

עכשיו, אם הרמב"ן קורא לזה 'אבות המצוות', זאת אומרת שכל אחד זה באמת אב גדול. מצווה ראשונה שהתורה פותחת אחרי מתן תורה: "כי תקנה עבד עברי". וואו! כל שנה שאלנו את השאלה הזאת, שכולם שאלו את רב מושיה: תגיד לי, רב מושיה, מתי המצווה הזאת תהיה? הוא אומר: תראה, ארבעים שנה שאתה בתוך המדבר, גם לא יהיה. גם עוד ארבע עשרה שנים, שבע שכתבו ושבע שחלקו, גם לא יהיה. יתחיל בעוד חמישים ועוד שנה! נו, אז אין לך מה לעשות עכשיו? רק ללמד אותי הלכות עבדים?! תלמד אותי הלכות תפילין שזה כבר למחר בבוקר! תלמד אותי ציצית! תלמד אותי קריאת שמע של היום ערב! אתה מלמד אותי מה יהיה בעוד חמישים ושש שנה!?

אבל הרמב"ן כתב שהעבד עברי זה אב לכל המצוות!

דיני עבד עברי - כבוד האדם

בואו עכשיו ניכנס לעבד עברי קצת לעניינים. בן אדם קונה עבד עברי, איזה יופי. למה אתה קונה אותו? מה זה למה? שיעבוד! נכון או לא? בן אדם קונה עבד, למה קונה עבד? בשביל מה? בשביל שיעבוד! יפה. תגיד לי, איזה מזרון יש לך? האדון אומר: אני קניתי מזרון של 'דוקטור גב', 5000 שקל. אז אתה צריך לקנות גם לעבד שלך כזה מזרון! מה? מה זה? זה עבד! מקסימום מזרון של 5 ש"ח. לא, לא! על מה שאתה ישן עליו, הוא גם אמור לישון, כזה תקנה לו!

תגיד לי, מה אתה אוכל ארוחת בוקר? אם בן אדם קונה עבדים, זאת אומרת שיש לו. לא כל בן אדם קונה עבדים. אז אם יש לו, אז הוא אוכל ארוחת בוקר טובה. יפה, ככה צריך להביא גם לעבד! אתה שותה יין ישן? אתה לא יכול להביא לעבד יין חדש, לא! לא! מה אתה עושה צחוק?! אני לא מבין, אז למה אני קונה עבד!?

תגיד לי, אתה יכול להגיד לעבד "תכין לי קפה" כשאתה מסופק אם צריך להכין קפה או לא? אבל תכין... מה זה עבד? לא! "תכין קפה!" מה זה? זה לא משנה אם אני לא ישתה, זה העבד שלי! לא! אין דבר כזה. "לא תרדה בו בפרך!" אתה עושה לו עבודת פרך? זה נקרא שאתה נותן לו לעבוד בחינם.

פתאום אתה רואה שהתורה אומרת: בוא תראה, בוא תלמד כמה אתה אמור לכבד את העבד שלך שקנית אותו בתור עבד!

תגיד לי, כמה אתה אמור עכשיו לכבד את החברותא? אה? לא את העבד שלך. כשאתה מכין לעצמך כוס תה, חשבת פעם להכין לחברותא? אותו כוס תה, בדיוק כמו שלך, או לא? אה, מה? החברותא שלי? מה אני חייב לו משהו? נכון? נכון או לא?

תגיד, כשאני נכנס הביתה, כמה אתה מכבד את אשתך? אני אמור לכבד אותה? אה? אני רוצה לקנות איזה מזרון, אתה יודע, קצת סובל בגב ובחוליות של השדרה, בעורף, עניינים. כל אחד אומר: אני אקנה לעצמי, כזה מזרון רציני. ואשתך? מה אתה קונה? מה? אשתך? אין לה שום כאבים, היא תקנה מזרון ספוג, מאה שקלים, זה מה יש.

פתאום אתה רואה עולם אחר. אומר הרמב"ן, העבד עברי זה לא רק עבד, זה אב לכל המצוות כולם. זה מלמד אותך איך אתה אמור להיות בן אדם, איך אתה אמור להתנהג. למי? לעבד! אז איך אתה אמור להתנהג למישהו שהוא לא עבד?

כשהיינו בישיבה בפורת יוסף, אז היה פעם שלט בישיבה בכתב ידו של ראש הישיבה, הרב שלום כהן - חכם שלום. הוא כתב: שמי שזורק נייר על הרצפה עובר איסור דאורייתא, "לא תרדה בו בפרך", מכיוון שיש פה עובד יהודי שהוא מנקה פה את המקום. אתה גורם לו להתכופף עוד פעם בחינם? זה חושב שזה העבד שלך?

מקבל כסף? שיקבל! נו, אז מה? גם העבד הזה מקבל כסף, מה חשבת? העבד הזה, מה אתה חושב? אני קניתי אותו? זה העבד? הוא גם נכנס... אני לא רוצה עוד להוסיף לך עוד כל מיני דברים. זה לא בחינם. זה לא בחינם! גם אני שילמתי עליו, הוא עבד שקניתי אותו. ולהגיד לו להכין קפה כשאתה מסופק אם תשתה אותו, זה אסור! למה אסור? מה זה עבד? מה זה, מה זה? עבד זה עבד כפשוטו! לא! התורה באה ללמד אותך שצריך לכבד!

"לא תרדה בו בפרך" - כבוד כל אדם

אז איך בן אדם בא לבית כנסת, מנקה את האף, זורק בבית כנסת והולך, ואף אחד זה לא מעניין? יש אנשים שהיה עדיף שלא יבואו לבית כנסת, שלא יבואו! אתה בא לבית כנסת זה מצוות דרבנן, אבל שזרקת נייר על הרצפה? חוץ מביזיונו של בית כנסת, עזבו אתכם. יש פה בן אדם שמנקה פה את המקום! איך אתה גורם לו לעבוד? זה איסור דאורייתא? איזה חמור זה!

מסופר על הרב אריעבך זצ"ל שהלך איתו איזה תלמיד חכם אחד, ולפני שהגיעו הביתה, אז הרב סידר את החולצה, סידר את עצמו. אז התלמיד חכם אומר לו: כל טוב, אני הולך. אומר לו: למה כל טוב? כנס הביתה! הוא אומר לו: לא, יש לרב אורחים, אני לא רוצה להפריע. אומר לו: אין לי אורחים. אז למה הרב סידר את עצמו? הרב אומר: מה זה למה? אני מגיע הביתה, אני מקבל פני אשתי! האישה רומזת לשכינה! מה? איזה פחד! אלו אנשים פוסקי הלכות. הרב היה פוסק הלכות, הוא לא היה רק איזה בעל מוסר. הוא היה פוסק הלכות! אבל מתוך ההלכה הוא למד איך מתנהגים.

כבוד הבריות - יסוד ללימוד תורה ותפילה

אז העבד עברי, כותב הרמב"ן, זה אב לכל המצוות, לדעת איך לכבד.

יותר מזה. עכשיו, כשבן אדם נכנס הביתה, עד עכשיו זה היה אולי. כשאתה נכנס הביתה ואתה אומר שלום בקול יפה, נכון שאחר כך התוספות יהיה יותר ברור? נכון שהלימוד של הגמרא יהיה יותר ברור אחר כך? מאה אחוזים! כשאתה נכנס הביתה ויש בבית מתח, התוספות אתה לא יכול להבין אותו. עד שיש שאלות, אתה לא יכול ללמוד את התוספות כשיש מתח בבית. אתה לא יכול ללמוד, אי אפשר ללמוד!

יוצא, שכשאתה מכבד אנשים, כשאתה לומד מעבד עברי דין כבוד, הפירוש הוא שאתה תלמד יותר טוב. אתה תהיה שקוע בסוגיה יותר טוב, מאשר להיות שקוע בשטויות ובמריבות ובכל מיני דברים שאי אפשר לתאר, על שטויות. יוצא שכל שאתה תדע לכבד, הלימוד תורה שלך יותר גבוה, התפילה שלך יותר טובה.

בן אדם נכנס לבית כנסת, ויש לו שם עשרה שונאים, הוא יכול להתפלל! הוא לא יכול להתפלל! בראש שלו הוא חושב: איך אני אעשה לו? איך אני אחזיר לו? גם הוא מוריד את הראש במודים כמו כולם, הוא אולי נמצא, אבל הוא לא מתפלל.

ככל שאתה יודע לכבד, אתה יודע יותר ללמוד.

שמעתי מהרב הרב אייל עמרמי שליט"א, הוא הקריא זוהר שכותב שיום אחד אשתו של רבי שמעון חלתה, ובאו כל החברים לבקר את רבי שמעון. מה זה קשור? היא פשוט חלתה, שהיא תהיה חולה, מה זה קשור לרבי שמעון? למה באו כל החברים לבקר את רבי שמעון. טוב, עבר כמה זמן, אשתו הבריאה, חדו כל בני חבריא, היתה שמחה אצל כל החברים! נו, מה זה מה זה קשור? לא מבינים.

אז האישה חולה, ואתה שקוע בסוגיה? זה לא נכון. זה לא עובד ככה. אצל רבי שמעון זה לא עובד. כל אחד מאיתנו, ככל שאתה יודע לכבד, אתה יותר שקוע בסוגיה.

סיפור יוסי - כוחה של מילה טובה

יוצא שאומרים שהעבד עברי זה אב לכל התורה כפשוטו, זה אב גם ללימוד תורה. זה אב שאתה שקוע בלימוד, הראש שלך שקוע, הראש שלך צלול בלימוד, מאשר שהראש נמצא בשטויות אחרות, במריבות, בתככים, בכל מיני שטויות, במקום שתהיה שקוע בלימוד.

סיפר איזה אחד סיפור נפלא. מתוק. היתה איזה שכונה, היה שם בחור בשם יוסי, יוסי הזה, איפה הוא לא היה? עשה בעיות. ה' ירחם. מה הוא לא עשה? הוא שבר, הרס, פיצץ את כל מה שהיה. כל מי שעבר ליד יוסי הזה חייב לקבל בעיטה. יוסי הזה היה הילד הרע של השכונה. לא 'שובב' ילד רע! מה לא עשו... יוסי הזה הרס את השכונה, חלונות פיצץ, שבר לאנשים רכבים חדשים, שרט אותם עם מסמרים, כיסח אנשים. כל מי שהיה בשכונה סבל ממנו. אין מה לעשות. אנשים גם כן היו מרביצים לו, קורעים אותו. אבל אין מה לעשות.

יום אחד, עברה איזה תקופה, יוסי הזה נעלם מהשכונה. כל אחד מה אמר? בטח ההפרשת חלה של ההיא, זה מה שהשפיע, כשהוא ברח מהשכונה. זה אמר: בגלל ההוא. וזה אמר: בגלל, אתה יודע מה הוא עשה, איזה גלגול שלג, זה מה שהשפיע. כל אחד והדמיונות שלו.

טוב, מאז עברו אולי איזה שנים עשרה שלוש עשרה שנים. התחלפו אנשים בשכונה, הגיע איזה אחד חדש בשכונה, הוא הגיע לשיעור, דף היומי, הוא אומר לאנשים: מגיע לי מזל טוב! אמת? מה? אתמול הבת שלי התארסה! וואו, איזה יופי, מזל טוב! נו, מי זה המאומת? יוסי. רק אמר יוסי, ירד לכל האנשים האוויר. עכשיו, הוא חדש בשכונה, הוא לא מכיר מי זה יוסי, אבל אנחנו יודעים מי זה יוסי. ירד האוויר. כל האנשים לא דברו, הבן אדם מתלהב, אז התלהבו איתו. מה לעשות? מסכן, בן אדם מתלהב, שיתלהב...

עברה עוד איזה תקופה, איזה חודש, הוא אמר: ברוך ה' עשינו אירוסין. אתם יודעים? זה חתן! אני לא יודע מה זכיתי, זו רק זכות אבות שזכיתי לזכות חתן. כולם אמרו לו: אמת לאמתיה, כזה חתן זה רק זכות אבות. אין משהו אחר. אי אפשר לזכות לזכות חתן בלי זכות אבות.

טוב, עברה עוד איזה תקופה. יום אחד הוא מחלק הזמנות לחתונה. הוא אומר לאנשים:

תבואו לחתונה. יוסי מתחת לחופה עושה סיום של כל הש"ס! זה לא יוסי! זה לא! זה לא יכול להיות שזה יהיה, זה בטוח לא יהיה!

בקיצור, יום אחד, אחד בשכונה, לפני החתונה, עובר, פוגש את יוסי, כולו אומר כבוד, באמת, איזה בחור עדין, איך הוא נראה יפה, ממש לתפארת. הוא אמר לו – יוסי, תשמע, אתה יכול לחצוק על חמין, אבל אנחנו מכירים אותך מהשכונה. לגבי לי, איך זה עובד? מה?

יוסי אמר – אני אספר לך. אתה יודע, אני הייתי בתלמוד תורה. אם החזקתי שלושה חודשים בתלמוד תורה, זה נס! איפה זרקו אותי כל יום. החזירו אותי בתנאים, חזרתי עוד פעם סילקו אותי, והחזירו אותי, וזהו, זהו נגמר. העבירו אותי לתלמוד תורה אחר, גם שם החזקתי, סילקו אותי. והייתי בבית עוד איזה חודשיים שלושה, חצי שנה בבית. עוד תלמוד תורה אחר, ועוד פה, ועוד שם, אתה יודע. תרצה או לא תרצה, הגיע כיתה ח'.

אחר כך ישיבה קטנה. יש בכל הארץ עכשיו, מה אני אגיד לך? "הוי גולה למקום תורה" התקיים בי. יום אחד בצפון, יום אחד הייתי בדרום, בבני ברק, באלעד. כל שבוע ישיבה חדשה. כל מקום, אחרי חודש חודשיים, זרקו אותי. אין, כל מקום שהייתי, עד שהגיע שיעור ג'.

יום אחד קורא לי האב בית: יוסי, תלונה אחת אחרונה, הביתה, שלום, זהו. אותו יום ברחתי מהישיבה. חזרתי באחת עשרה שנים עשרה בלילה, כל הבחורים ישנים, פנימיה סגורה. אמרתי: אם אני דופק בפנימיה, אב הבית מוריד לי את המזוודה מהחלון! לך, זהו, גמרנו, זהו, שלום.

אמרתי: מה אני עושה עכשיו? נכנסתי לבית מדרש, הדלקתי את האור. מה יש בבית מדרש? סטנדרים, גמרות. מה יש לי לעשות עכשיו? פתחתי את הגמרא, ואני מתחיל לחשוב מה בן אדם עושה. אמרתי לעצמי: אני אחכה פה עד שתניים בלילה. שתניים בלילה, נטפס על המרזב, נכנס לחלון, נלך לישון. ככה אני חושב, בינתיים אני מדמיון מה, איך אני אעשה, איך אני אתפטר מהאב בית הזה, מה אני אעשה.

פתאום אני שומע צעדים... נכנס המשגיח. הוא אומר לי: יוסי! בשתים עשרה בלילה, לומד? אתה לא יכול לישון? אני, לכאלה בחורים פתחתי את הישיבה! אלה שלא יכולים להירדם, בורחים מהפנימיה כדי לשבת ללמוד!

יוסי מספר: זה פעם ראשונה שקיבלתי מילה טובה.

כולם קיללו אותי כל החיים שלי, קיללו אותי כל הזמן. פעם ראשונה שקיבלתי מילה טובה! והניצוץ נדלק! אמרתי למשגיח: אבל אני מפחד מהאב בית. אומר לי המשגיח: אתה פוחד? אני אסדר לך את העניין. המשגיח התקשר לאב בית, אמר לו: יוסי אצלי, תכניס אותו לפנימיה. באתי, נכנסתי, ישנתי. זה פעם ראשונה שקמתי לתפילה! אף פעם לא קמתי לתפילה! ממתי אני קם לתפילות? אני, אצלי ב"נץ", הכוונה 4 בצהריים, זה הכוונה "בנץ". מתי אני קם?

ונכנסתי לזה. אחר כך היה שיעור. נכנסתי לשיעור. בשיעור הצבעתי. עכשיו, הרב יודע שיוסי מצביע, מה יכול להיות? רק שטויות, אין כלום. יוסי, מה יש לך להגיד? הרב, יש לי שאלה! שאלתי. ואז הוא אומר לי: יוסי, זה שאלה של המפרשים! יוסי, וואו!

פתאום אני רואה את כל הבחורים מסתובבים, מסתכלים עליי. בצהריים מישוהו בא, אומר לי: יוסי, אתה רוצה שנהיה, חברותא? אמרתי לעצמי: לזי חברותא? אני, מקילומטר ראו אותי, ברחו אנשים. מקילומטר אנשים ברחו ממני! לי פעם יהיה חברותא? לא יכול להיות!

נכנסתי ללמוד, והתחלתי ללמוד. ברוך ה', התקבלתי לישיבה גדולה טובה. קיבלתי על עצמי: אני לא מתחנן עד שאני לא עושה סיום של כל הש"ס. היו לי מלא הצעות טובות, לא רציתי. אמרתי לעצמי: אני רוצה רק לשבת, לשבת וללמוד, אני רוצה ללמוד, לדעת ש"ס. וברוך ה' סיימתי, ועכשיו אני עושה סיום של כל הש"ס!

תדע לך, שאם יש לי משהו, זה הכל בגלל המילה טובה שהמשגיח אמר לי.

סיפור המורה והתלמידה – דרך חיים מיוחדת

זה עבד עברי! "כי תקנה עבד עברי", זה אב, כותב הרמב"ן, זה אב לכל המצוות כולם. סיפרה איזה מורה אחת, מאוד בכירה, היא הייתה מורה של כיתה ח'. כל בית הספר היה תלוי בה. אבל מה לעשות? הבת שלה לא יודעת אותיות והיא כבר עולה לכיתה ד', אמרו לה: גמרנו, זהו. אם היא לא יודעת אותיות, אז, לא נעים, ויתרנו כיתה א', ויתרנו כיתה ב', ויתרנו כיתה ג'. אבל כיתה ד'? אין, מה לעשות, סיימנו, זהו, סיימנו.

היא אמרה: לקחתי אותה לכל אלה שהם מפרסמים, מכון לקריאה. מכון ל... לא עוזר, שום דבר. היא לא קולטת. אמרו: תשמעי, יש עוד איזה מכון אחד, תנסי אצלו. אבל אצלנו אין מה לדבר יותר. אם לא יהיה שינוי, אין מה לדבר יותר.

בקיצור, היא מספרת, היא הלכה לאיזה מכון אחד מסוים. הבעיה שהמכון הזה לוקח המון כסף. כל שיעור זה 800 שקל! והיא בדיוק לפני החתונה של הילד. לפני חתונה יש מלא הוצאות, לא נגמרים ההוצאות. והיא לא יודעת מה לעשות. אבל אמרו לה: אם לא יהיה משהו שינוי, אז זהו, גמרנו, סיימנו.

היא לקחה את הבת, הלכה למטפלת. המורה המטפלת מכניסה אותה, אמרה לה: אני רוצה רק לאבחן אותה כמה דקות, ואז נדע מה עושים.

היא מספרת: נכנסה, היא אומרת לה: עשרים שיעורים היא קוראת חלק. היא אומרת לה: את יודעת? אמרו לי את זה! אמרו לי את זה כל המכונים. היא אמרה: תשמעי, אם לא קרה דבר כזה, אל תשלמי. אבל אני אומרת לך, עשרים שיעורים, קוראת חלק.

טוב, כמה כל שיעור? כל שיעור זה 800 שקל. אז מה לעשות? 800 כפול עשרים, כמה זה? 16,000 שקל!

16,000 שקל, אין מה לעשות! אין מה לעשות, צריכים לשלם את זה.

על השיעור הראשון, המורה מתקשרת אליה: איזה שינוי! ממש לא להאמין! עשרים שיעורים, כמו שהיא אמרה, קוראת חלק! מה זה! לא יכול להיות! זה לא, לא...!

היא שמה את הכסף במעטפה. היא באה ללכת אליה עם הילדה, להגיד לה: תודה רבה על מה שעשית. בדיוק התקשרו מהרהיטים של החתן, אמרו: הרהיטים הגיעו, תבואי לקבל את המאשתי של הרהיטים. אז היא אמרה לגבי של: קחי את התבילה, תגידו לה: המורה תודה רבה על הכל, והנה פה המעטפה עם הכסף, ותגידו תודה רבה על מה שהיה. היא מספרת: הלכתי למורה. ואמרתי – אמא אמרה תודה רבה על הטיפול, והנה הכסף. אז היא אמרה לה: טוב, שנייה אחת. היא לקחה מעטפה אחרת, שמה משהו במעטפה, הביאה את זה לבת: זה תביאי לאמא שלך.

נו, היא הלכה, אמא לא הייתה בבית, שמה את זה בתוך הארון של אמא. כשאמא חזרה, אז היא אמרה: אמא, אמא, המורה הביאה איזו מעטפה, שמתי לך את זה בארון שלך. טוב, המלחץ של החתונה אמא שכחה מהמעטפה הזאת.

ביום של החתונה, היא פותחת את הארון, רואה את המעטפה. פותחת את המעטפה, כל הכסף נשפך! 16,000 שקל נשפכים, ואחריהם נפל דף. והיה כתוב שם: "למורתך היקרה, את שנתת לי את כל החיים שלי, רציתי להחזיר לך הכרת הטוב. השקעתי בבית שלך מעל הטבע, וברוך ה' הייתה הצלחה, והנה הבת יודעת לקרוא טוב. הכסף שהבאת לי, זה יהיה מתנה לחתונה של הבן שלך, ותודה רבה על הכל".

היא אומרת: מה? "למורתך"? זאת אומרת שהיא הייתה תלמידה שלי? אני לא מכירה אותה! אבל לפני החתונה אני רוצה לראות מי זאת. באותו רגע לקחתי את הבת, הלכתי אליה. אני מסתכלת עליה: מורתך, זה התלמידה? מסתכלת, לא מזהה אותה. אני מכירה את כל התלמידות, לא מזהה.

היא אומרת לה: תגיד, אני לא מזהה אותך. מי את? איזה מחזור הייתי? אלו תלמידות היו? אבל אני לא זוכרת אותך. את זוכרת את התלמידה הזאת? הבעייתית הזאת, זאת, שמעולם לא היה לה בגד נקי. מעולם לא היה לה מחברות, ולא היה לה תיק, ולא היה לה קלמר, ולא היה לה אוכל, ולא היה לה קוקו, ולא היה לה כלום. כלום. ממש ילדה זרוקה, כפשוטו.

את זוכרת? היא אומרת: כן, זה אני. היא אומרת לה: לא יכול להיות? כן, זה אני!

היא הייתה אז המורה של כיתה ו'. היא מספרת לה, שממש באותו שבוע הגיע איזה מפקח גדול. אמר לכל המורות: אני מביא לכם מחברת, ולמעלה תרשמו את השמות של התלמידות, ומה המילים הטובות שאמרתם להן במשך השבוע.

היא אומרת: לכולן, מספרת המורה, לכולן מילאתי את הכל. לתלמידה הזאת לא היה מה לכתוב. אין מה לכתוב, אין, אין! כל השבוע התפלתי רק שהיא תבוא עם חולצה נקייה, אני אגיד: וואו, פרגנתי עליה, חולצה נקייה! רק היא תבוא עם אוכל, תבוא עם משהו, תבוא עם משהו. לא היה כלום, לא היה כלום!!!

אין, אני מנסה, מחפשת בהפסקות, מסתכלת עליה לראות, רק רגע, רק רגע משהו. אין, אין, כלום, אין שום דבר!

עכשיו, מה? מה אני אגיד למפקח שאין כלום? אף אחד לא יאמין לי. לא יאמינו.

יום חמישי היה מבחן בחשבון. עשיתי מבחן, ובשאלה 1 + 1, כולם כתבו 2. היא כתבה 6! 1 + 1 = 2 + 2, היא כתבה 20! מספר זה ומספר זה, כתבה 150 הכל... אין אפילו... יש כאלה אתה יודע שהם בערך... פה – לא, לא, כלום! אין לך קשר בכלל בין המספר לבין התשובה! כלום, כלום!

מה אני עושה? לקחתי את המבחן, קראתי לה, אמרתי לה: כתבתי לך פה משהו. תשמעי, כל הבעיה פה כתבו 1 + 1 = 2. את היחידה שכתבת 6! זאת אומרת שאת, יש לך דרך חיים מיוחדת שאין לאף אחת! כתבתי לה את זה בדף: "לתלמידתי היקרה, יש לך דרך חיים מיוחדת שאין לאף אחד. תמשיכי לצעוד בדרך החיים שלך, שם תצליחי. בכבוד, המורה".

היא אומרת לה: הנה הפתק, הנה המחברת שלי, את רואה? זה המילה היחידה שקיבלתי כל החיים שלי! כולם חשבו שבשביל להצמיח אותי צריך לרמוס אותי. העירו לי, צעקו עליי, היכו אותי, חשבו שזה מה שיעזור. לא עזר שום דבר!

עכשיו, מה את חושבת, מורתך, שאחת שכוחת 1 + 1 = 6, את חושבת שהיא מוצלחת בעבודה? אני התחננתי, כל שבוע זרקו אותי מעבודה אחרת. מה את חושבת? זה לא עובד! אין, אין. לא הייתה פרנסה בבית.

יום אחד אני אומרת לבעלי: אני רוצה לפתוח מכון לקריאה, לפתוח מכון לקריאה! אני רוצה לפתוח! בעלה אומר לה: אני אחריך, לך פה לאיזה מכללה בצפת, מה שייגידו, אני מוכן לשלם את כל הכסף. היא אומרת: לא! המורה אמרה שאני יש לי דרך חיים מיוחדת שאין לאף אחד. אם אני אהיה כמו כולם, אז אני אהיה כמוהם. לא! אני, דרך החיים החדשה שאין לאף אחד, אני בבית אעשה שיעורי בית, אעשה שיעורי בית שלי פרטי, ואני פותחת מכון קריאה פרטית שאין לאף אחד!

אחר כך תקרא לו, אתה יודע, משהו שמוכר באנגלית, בשיטת 'DBC', משהו כזה. אנשים קונים את זה היום...

בקיצור, אז פתחתי מכון. מורתך, מה שאף אחד לא מצליחה בכל המכונים, אצלי כולם מצליחים! כי אני יש לי דרך חיים שאין לאף אחד!

מילה טובה שכן אדם אומר. עבד עברי, זה אב לכל המצוות כולם, כותב הרמב"ן. למה? מה? אם אתה יודע לכבד, עולמות אתה זוכה! עולמות! אם אתה יודע לכבד עבד, כמה זה לכבד את החברותא? כמה זה לכבד את האשה? כמה זה לכבד את הילדים? כמה זה לכבד את ההורים, את השכנים? זה אב לכל המצוות כולם!

וה' יעזרונו על דבר כבוד שמו, אמן ואמן.